

Anmeldelser.

Torben Klinting: Træk fra vestkysten.

Det er snart mange bøger den gamle lærer med det forhistoriske navn har fået skrevet i årenes løb. Foruden ovennævnte kan anføres: Vestjyske skildringer 1925, Fiskerne ved Nymindesgab 1927, Under Blåbjerg 1928, Fra Jyllands vestkyst 1930. Alle drejer de sig altså om vestkystforhold: fiskeriet, søfarten, strandinger, sandflugt og små personskildringer. De sidste er ikke de mindst interessante at læse, da de er ejendommelige og også indeholder mange morsomme kulturhistoriske træk. Der er grund til, især for historisk vågne mennesker, at sige Torben Klinting tak for disse arbejder, som er et godt bidrag til „Vesterhavets saga“.

N. M. Kromann: Fanøs historie. III bind 1. del.

Disse 176 sider handler om *skibsfarten* og antagelig er mindst et lignende antal tilbage, thi forf. er ikke her nået længere end midt i krigen 1807—14. Om dette handler omtrent hele bogen: forsøgene på at fragte korn til København og Norge, — det sidste naturligvis ofte med den følge, at skib og ladning blev taget og besætningen kom i fangenskab, ofte i flere år. Mange mistede alt, familien derhjemme led nød og ingen kunde hjælpe. Man kommer uvilkårlig til at tænke på „Terje Vigen“. Under krigens stigende afspærring blev nøden på Fanø større og større og førte indbyggerne fra den store velstand fra før 1807 ned i stor fattigdom. Indholdet er altså spændende nok at læse, og et godt, om end trist eksempel på, hvad store dele af vort folk i disse år måtte lide på grund af en tåbelig politik.

Vejle amt. En hjemstavnsbog. Ved Rasmus Mortensen, Marius Hansen, Aage Bredsted.

Det er Vejle amts hist. samf. og Vejle amts skolebiblioteksforening, som har udgivet denne digre bog (564 sider) alene handlende om hjemstavnens, dens historie og præg! Det begynder at kendes, at der er anden historie til end den om konger og krige.

De første 200 sider handler om den almindelige historie: landskabets tilblivelse, bosættelsen, landsbyernes grundlæggelse, storgårde, kirker, klostre og byer; målet og folket, sagn og levn m. m. Det meste deraf er skrevet af Rasmus Mortensen. De næste 300 sider handler om byerne og deres omegn og andre sær-

prægede egne. Til sidst er der en studievejledning af Aage Bredsted. — Vi har altså her en bog, som kan tages til mønster, når vi i fremtiden tænker på at få udarbejdet noget lignende. Man vil måske finde, at den er større end nødvendig, og der kunde vistnok været sparet en del i beskrivelsen af de enkelte egne. Skal en sådan bog bruges i skolerne — hvad der vist er tanken — så må den, for prisens skyld, nok indskrænkes endel.

Salomon Frifelt: Ad jyske veje sønderud.

Også et slags hjemstavnsbog. Ganske vist omfattende Jylland, navnlig Vestkysten, fra Vendsyssel til Husum og kun en enkelt ting: studehandelen fra ældste tid til idag, men fortalt med digtersind og digterevene, så der kommer en række levende folkelivs- og kulturbilleder ud deraf.

Forfatteren begynder sit forord med at sige, at bogen ikke skal opfattes som det endelige værk om den gamle jyske studehandel. Man kunde vist dertil bemærke, at med alt det, der nu er fortalt om denne for hele landet vigtige sag, så manglede der ganske vist alligevel noget: Det, som skulde gøre det hele levende og nær. Og denne slutsten har Salomon Frifelt givet os. — De jyske veje sønderud, de gamle studeveje og andre vejspor, er forf. første emne. Siden fortælles der om det jyske sind, der har fået præg af engene, af studene og handelen. Om stude og politik, told og smugleri, kvægsygen, markeder, studekroer. Men de morsomste afsnit i bogen er dog dem om „studedriverne ud og hjem, handelsmænd og handelsfærd“, her har forf. — på lange ture lige fra Vendsyssel til Husum — ret fået de gamle stude drivere og studehandlere til at lukke op for posen, så man ser det altsammen for sig. Og her ses den samme herlige evne til at holde ejendommelighederne fast, som vi også kender fra bogen „gennem de jyske udmærker“, så fortællingerne ikke bliver ensformige. Alle vil glædes ved at læse denne bog, vel nok mest dem, den fortæller om, vestjyderne.

I det udmærkede tidsskrift „Fortid og Nutid“, udgivet af „Dansk historisk fællesforening“, findes i sidste hæfte en artikel af Svend Aakjær om „Landsby og enkeltgård“. Den vil læses med den største interesse af alle historisk interesserede, navnlig da af dem, som selv arbejder med hjemstavnshistorie.

C. Ravnholt: Thorning sogn.

Forf., som nu er apoteker i N. Nebel, har før brugt pennen

til slige arbejder, det nærværende er nærmest nogle udfyldende efterretninger om hans fødesogn, Thorning v. Viborg.

Det kan vel uden overdrivelse siges at være en af de mest historiske egne i landet: Her mødtes for 4000 år siden de øxe-bærende folk fra Vestjylland med østegnens stengravsfolk. Her mødtes langt senere også andre hære: Svends og Valdemars, i vore dage har vi fundet de henkastede våben på kamppladsen, ja endog kong Svends lig. Og 500 år senere var krigens skarer og krigens ulykker på ny på færde: Vallensteins og Torstensens og Karl Gustavs tropper, thi den store landevej, hærvejen, gik langs gennem sognet, kort vesten om kirken.

Men det var en sej befolkning, som boede her, og i nøden, som så uforskyldt kom over dem, var de også heldigere end andre bønder, thi de fik en trofast forbundsfælle i kampen: Det lille nøjsomme *hedefår*. Dets uld blev grundlaget for den industri, uldbinderiet, som holdt nøden fra dørene i disse egne, mest i de trange tider, fordi landbruget da som oftest svigtede, og muligvis er det også netop efter svenskekrigens ødelæggelser, at binderiet ret er begyndt, ligesom det også hjalp over de trange år i 1820—30'erne, dengang da Blicher (1819—25) var præst i sognet.

H. K. Kristensen: Outrup sogn i V. Horne Herred.

Når et enkelt sogns historie er bleven til en bog på mellem 4 og 500 sider, så kunde man mene, at forf. bruger „mange og unyttige ord“, men det er så langt fra tilfældet, at han snarere fatter sig kort og knapt, ofte kunde man ønske, at hans forklaringer var udførligere.

Og det vil altså sige, at det er *kildestoffet*, der fylder, fremfor forfatterens forklaringer. Det kan uden overdrivelse siges, at aldrig før har man set en sognehistorie, hvor der i den grad er gravet så at sige ned til den bare jord, — *alt* er taget med og endevendt, der kan tænkes at have interesse, for indensogns som for udensogns. Ofte må man ved læsningen stå stille i forundring: hvordan i alverden har han kunnet snuse alt det op! og i beundring for det ihærdige og myreflittige arbejde her er gjort. Og man løfter på hatten: jo Du kan blive god, min far!

Bogens særlige og ejendommelige udtryk for denne utrolige grundighed er de *enkelte gårdes historie*. Her kan med sandhed siges, at intet af, hvad der overhovedet *kan* findes om enkelte gård er forbigået; de fleste vil vist være overrasket over, at der kan findes så meget, og noget sådant er heller aldrig før set i så

stor udstrækning. Måske findes i denne egn også noget mere end sædvanligt, navnlig i ældre tid, fordi det meste af sognet da var krongods. Dog forklarer dette jo intet m. h. t. grundigheden angående de sidste 150 års historie. Her måtte vel egentlig kunne nås en lignende grundighed for snart enhver ejendoms vedkommende — om man ellers gad gøre sig ulejligheden. Ja for man kan komme lidt i tvivl. Om den almindelige historiske værdi nemlig. Men det forstår sig: for ejeren af den enkelte ejendom er sagen en anden. For *ham* er det morsomt, for ham har sådan et lille stykke samme værdi, som præsterækken har for sognet, og lidt til kan man sige, for her er dog virkelig af og til lidt kød på benraden. — Thi vide altså de Outrupbønder, at et så samvittighedsfuldt og grundigt arbejde skal påskønnes!

Da dette afsnit om gårdene fylder over det halve af bogen, kan man ingenlunde sige, at det øvrige er for omfattende, tværtimod. Planen er en noget anden, end man er vant til at se og måske tildels lagt af sparsommelighedshensyn. Måske dog mere efter, at forf. har noget *særligt* på sinde, som han kan fortælle os noget nyt om. Og jeg tager heller næppe fejl i, at der her især må tænkes på afsnittet: *Bonden og militærvæsenet*, 182—199. Ialtfald er der her mange interessante oplysninger som for anmelderen er nye, og det er de nok for de fleste. Iøvrigt er dog det foregående afsnit af ikke mindre interesse, ja egentlig af større, thi her, i „*landbruget, fællesskabet og udskiftningen*“, kommer forf. ind på de forhold, de almindelige træk i vort landbrug og vor bondestands historie, som for en stor del den dag i dag er såre omstridte. Heller ikke denne forfatter undgår at fremstøtte ting, som vil være nogle „en brand udi næsen“. Al ligevel kan de måske godt være rigtige for *denne* egns vedkommende, som når han siger, at forarmelsen var størst omkring 1700, og at det straks efter 1730 er endel bedre og fortsatte med bedringen. For de fleste andre egne må vist 1730 rettes til 1750—60. Ligeledes kan hans angivelse angående hoveri i 1600'erne (121) referere sig udelukkende til V. Jylland. Andre steder har en „almindelig“ gård (3—4 td. h. k.) næppe ved den tid kunnet nøjes med 6—8 spanddage og 25—30 gangdage om året. Ialtfald vilde så stigningen i løbet af det næste hundredår være ganske utrolig, når vi ved 1770 finder angivet for en lignende gård 50—70 spanddage. Dette tal, og på dette tidspunkt, må vel så for V. Jylland være lavere. — Når forf. s. 122 siger, at „svenskekrigene, enevoldsmagtens indførsel med stigende skatter, jordegodsernes overgang på nye hænder, mere hoveri og ægtkørsel og de hårde

misvækstår gjorde i det 17. årh. (1600'erne) et voldsomt brud på den historiske udvikling," så er det vist nok rigtig, især fordi det altsammen kom i løbet af *et slægtled*. Hvad havde ikke en mand, som i året 1700 blev 80 år, oplevet! Det skal dog tilføjes, at angående misvækstårene er sagen vist ikke endnu videre oplyst. *Hvorfor* skulde egentlig disse år i så henseende være så meget værre end andre tider?

Iøvrigt har naturligvis Kristensen ikke, ligeså lidt som vi andre, helt kunnet udnytte sit stof. Når vi engang har lært en del mere i den retning, så vil vi vide noget mere om det interessante kapitel: dansk bondehistorie end vi ved for tiden.

Søren Alkærsig.

Askov i Malt Herred Et Stykke Bondehistorie. Af Henrik Larsen og Søren Alkærsig.

Paa 146 Sider skrives her en Byhistorie, der viser, hvor meget der kan samles om en ganske almindelig Landsby, naar de rette Mænd kommer til Arbejdet, for et stort Stykke Arbejde er gjort paa Arkiver og Biblioteker, men Forfatterne har ikke vejet tilbage for Sliddet, og Resultatet er blevet en i sin Art værdifuld Bog, der langt fra er tør i Læsningen, hvilket Forfatterne har haft Øje for, om Bogen skal kunne læses med Interesse.

Ud fra de historiske Kilder er der draget adskillige Slutninger, der gør Indtryk af at være saa logiske, at man fatter Tillid til dem, og derved forøges den historiske Interesse.

Askov Bylav har vist sin særlige Interesse ved at yde økonomisk Støtte til Bogens Fremkomst, og det kan ogsaa nok siges, at Bogen har særlig Interesse for Askov By, fordi der gives en udtømmende Skildring lige fra Oldtiden og til 1870, ja endog hver Gaards Historie er undersøgt og medtaget, men Bogen indeholder tillige saa meget af Interesse for enhver, der søger Oplysning om Bondens Historie i Fæstetiden og Hoveritiden. Askov har nemlig været under saavel gejstlige som verdslige Ejere og gjort Hoveri til Estrup. Her gives et Billede af Kronens og Herremændenes Mageskifter, af Herremændenes Higen efter nyt Jordegods, der sammen med Opførelsen af pragtfulde Bygninger bragte dem i Armod, og tillige hvorledes de fik Bønderne under Herregaarden, og endelig hvorledes Bønderne i de ulykkelige Krigstider blev saa usle og elendige, at de trængte til Støtte, som de søgte at faa hos Egnens Herremænd. Derved har vi Hoveriet. Fæstebonden og hans Folk maatte arbejde indtil Halvdelen af Tiden paa Herregaardsmarken, og for Hoveriets Skyld maatte

der holdes baade Karl og Pige, saa Hoveriet var mange Gange værre end Ydelsen af Landgilden. Forfatterne har gjort sig Umage for at dele Sol og Skygge lige mellem Herremand og Bonde og gjort opmærksom paa, hvor stor Hovbondens Sløvhed og Ligegyldighed var, og hvordan de ikke blot søgte, men ogsaa fik Støtte og Hjælp hos Herremanden. Enhver, der ikke er særlig kyndig i den danske Hovbondes og Fæstebondes Historie, vil her i denne Bog kunne finde Oplysninger om meget fra den Tid. Forfatterne fortjener Tak for deres solide Arbejde.

H. P. H. N.

INDTÆGT.

Kassebeholdning 1. April 1933	264,79
546 Abonnenter + 47 Subskribenter	1955,20
Statens Tilskud	155,00
Gave fra Julius Pedersens Fond	100,00
Gave fra Ribe Stiftamt	100,00
Gave fra Varde Sparekasse	10,00
Pastor Nielsen betalt for ekstra Særtryk	33,50
Renter for 1. Halvaar	3,29
Renter for 2. Halvaar	4,23
Salg af ældre Aargange	94,50
Indtægt ved Mødet på Malthøj	79,00
Alkærsig tilbagebetalt	9,00

Balance 2808,51

Grundfonden:

Kassebeholdning 1. April 1922	1186,85
Tilgaaet Renter i Aarets Løb	45,89

Kassebeholdning 31. Marts 1934 1232,74
hvilket Beløb staar i Landmandsbankens Afdeling i Esbjerg.

UDGIFT.

Trykning af Aarsskriftet	1091,54
Clichéer til Aarsskriftet	37,40
Forfatterhonorar	590,00
Porto og Omslag til Udsendelse	287,75
Udsendelsen	60,00
Aarsbidrag til Historisk Fællesforening	36,00
Alkærsigs Repræsentation ved Fællesforeningsmødet...	48,50
Udgifter ved Festen på Malthøj	86,50
2 Foredrag	70,30
Kundgørelser, Bestyrelsesmøder, Tryksager, Bladhold Telefonopringninger og alm. Porto	203,82
Sekretærarbejder	50,00
Kassebeholdning 31. Marts 1934	246,70
	<hr/>
	Balance 2808,51
	<hr/>

Ladelund, Brørup, 6. November 1934.

Emil Konradi.

Det attesteres, at foranstaaende Regnskab er i Overensstemmelse med den os foreviste Kassebog. De medfølgende Udgifts bilag er gennemregnede og afstemte med Kassebogen, uden at der har været noget at bemærke. Den kontante Beholdning er os forevist.

Ribe, den 7. November 1934.

C. N. Termansen.

P. Lerche-Thomsen.

Virksomheden 1934.

Med dette hefte sluttet 8. bind af „Fra Ribe Amt“. Det er 50 sider under den normale størrelse (48 ark), til gengæld var 7. bind 75 sider over. Oplaget har før været på 1000, vi går nu ned til 900.

Som en fast grundstamme, og gerne tillige af mere almenhistorisk betydning, har vi fremdeles søgt at fremskaffe nogle få afhandlinger fra mere kyndige folk, for største del videnskabsmænd, og omhandlende helt nye ting her fra amtet. Gudmund Hatts om *oldtidsagre*, Marius Kristensens om *bebyggelsesnavne*, Rasmus Mortensens om *jærnet*, Henrik Larsens om *storgårde*, M. H. Nielsens om *fattiggårde* og V. Nordmanns om *de geologiske forhold langs Kongeådal*.

Af de øvrige arbejder skal her fremhæves dem, som angår *jordfundne ting*. Årbogens læsere er sikkert alle klar over, at disse på ingen måde er af mindre interesse, end hvad der kan findes i arkiverne. Tværtimod. Når de hidtil har været noget overset, så kommer det vel fra, at man har troet, at det egentlig var for sent, at bortset fra gravene (i kyndige folks hænder!), så kunde jordbunden ikke mere fortælle os noget synderligt. Det viser sig heldigvis at være en fejltagelse. Når øjet er skarpt og opmærksomheden vågen, så kan der endnu findes gode oplysninger. Ja de kan endog — som Mortensens om jærnet — være helt fornyende og overraskende. Foruden Mortensen er det jo nærmest H. K. Kristensen og Alkærsig, der har arbejdet dermed og skrevet derom. Men dette er altfor få. Mere end noget andet sted kan jo her enhver af vore medlemmer komme ud for nyopdagelser, især dem, der arbejder med plov og spade, og så bør der altid være en mand i nærheden, man kan henvende sig til. Der findes — som vi har erfaret — slet ikke så få af dem, men undertiden ved de det vist knap nok selv, før de står overfor de svage og utydelige, men interessante rester, som de henfarne efterlod os.

I det hele bør vi alle have i tanker, både dem der skriver og dem der kun læser det skrevne, at vi ved at være medlemmer af et historisk samfund er med til at skrive historie. De historiske

årbøger vil for fremtiden — og det ses allerede — blive en meget vigtig kilde, og som vi derfor alle skal stræbe efter at få så god og pålidelig som muligt.

Med vor *foredragsvirksomhed* har det i den forløbne periode været småt, og særlig da i 1934, da der nok ikke er holdt uden et foredrag, nemlig det om Askov ved generalforsamlingen i Vejen 6. apr. Også vore *tillidsmænd* har været fuldkommen tavse. Det var måske på tide, at man igen vågnede op til dåd. — Det må dog tilføjes, at når vi i 1934 ikke engang har holdt et sommermøde, så beror det jo på, at *hjemstavnstævnet* så fuldt ud kunde erstatte dette og mere til, særlig er det vel *Skibelundsmødet* 5 aug., som skal tænkes at erstatte vort sædvanlige sommermøde. Talerne var ved denne lejlighed dr. Marius Kristensen og biskop Ammundsen, Haderslev. For medlemmernes skyld burde selvfølgelig disse hjemstavnstævner ligge på en anden tid, men på den anden side er der en stor kreds af mennesker, for hvem disse stævner er en stor glæde og opmuntring, og som ikke kan afse anden tid dertil. Medlemmerne får jo så trøste sig med — om det ikke skulde lykkes dem for kortere eller længere tid at være med — at de dog er med til at drage frem adskillig ny viden om vor hjemstavn, som vi ellers vanskelig havde fået. — Ad åre får vi måske endnu et hjemstavnstævne her i amtet, væsentlig samlende sig om Hjærtning bugt: Fanø, Esbjerg, Hjærtning, Skallingen, klitten (med plantning), fiskeriet, hedeopdyrkningsgen, jærnvindingen, pottemageriet, de mærkelige geologiske forhold m. m.

Til det hermed afsluttede bind har vi iøvrigt, som sædvanligt, ladet udarbejde en *navne og sagliste*. Den tager noget stærkere hensyn til de saglige oplysninger og noget mindre til person- og stednavne end den plejer.

S. A.

Sag- og navneliste

til

Fra Ribe Amt VIII (1932—35).

- Adel ikke købe selvejergods, 520, 525.
Aftenskole, 700.
Alkærsig, Søren, 709
Alslev, 83, 92—99.
Anst, 316—17, 345.
Appel, C., 626, 629, 631.
Askov, 42, 709.
Askov Højskole, 635, 641.
Arvefæste og særstilling, 184.
- Bang Vilh., præst, 496.
Bastholm, H., præst, 408.
Balslev, biskop, 40, 53, 68—72.
Bennedsen, bonde, 42, 46 flg.
Bispegods, 523, 526.
Birkedal, V., 631.
Bjørnbak, skolemand, 41.
Blicher, St., 620.
Boisen, P. O., præst, 626.
Bojsen, P., skolemand, 686.
Bolig, tarvelig, 696.
Bonden og militærvæsenet, 708.
Boplads fra jernalder, 361, 397, 399.
Bremerholms arbejde, 366.
Broncealder, yngre, 550.
(bebyggelsesforskydning, 551).
Brorsen, C. C., præst, 499.
Bryde — landbo — bonde, 521.
Brücker, V., 654.
Brørup, 40 flg., 209.
Brørup højskole, 55—58.
Bundsgårdslægten, 263—64.
Busk, Jens, politiker, 486.
Byled, 209—10.
Bysmeden, 565.
Bække (kvægfolde), 208—9.
Børnedrab, 704.
- Bøvl (S. Omme), 257.
Bålplads (kærgård ting), 177—78.
Bebyggelsesnavne, 579 flg.
Ansager, 581.
Anst, 579, 581—82.
Bække, 582.
Dybelsrække, 581.
Folding, 582.
Heinsvig, 580.
Henne, 582.
Ho, 582.
Hodde, 582.
Horne, 579.
Horsbøl—Morsbøl, 581.
Jærne, 582.
Lunde, 580.
Modvig, 581.
Malt, 579, 582.
Orre, 582.
Ribe, 579, 582.
Skast, 579.
Slavs, 579, 581.
Tirslund, 579, 610.
Urup, 581.
Varde, 585.
Vejen, 582, 600.
Øse, 582.
Hellignavne, 580.
Herred og syssel, 579.
Naturnavne overført, 583.
Skovlinjer, 593.
Stednavneendelser, sjældnere, 595.
Stednavnefordeling, 581, 583, 584, 586, 589, 592—93, 595.
Stednavne og veje, 582—83, 595.
Ting og tinghøj, 579, 580.

Stednavneendelser:

=ager, 594.
 =balle, 585.
 =bjerg, 584.
 =borg, 583—84.
 =bod, 594.
 =by, 593.
 =bøl, 593.
 =erni, 582—83.
 =holt, 586.
 =hoved, 585.
 =ing, 587—88.
 =knud, 585.
 =kot, 594.
 =lev, 589—90.
 =lund, 586, 592.
 =mark, 594.
 =skov, 586, 592.
 =sted, 589—90.
 =torp, 591.
 =um, 588—89.
 =vad, 583.
 =vang, 595.
 =ved, 585—86.
 =vig, 586.

Christensen, B. M., præst (Brørup), 40.

— Søren (Post), 690.
 — Terkel, skræder, 693.
 Cour, la, Jørgen, Lyngby, 668.
 Dall, Klaus, bonde, 647.
 „Dansk bondeliv“, 38, 195—96.
 Darum, 196, 200, 203, 206—7.
 Daugård, præst (biskop), 85.
 Degnen som postbud, 274.
 Dons—Ågård, 654.
 Dons, Peder, bonde, 654.
 Drab af pestsyge, 704.
 Dyrkningsredskaber, 398.
 Døvstummeskole, 621.

Ebbesen, Jens, bonde, 641, 643.
 Enganlæg, 124.
 Engvogterbolig, 199.
 Ennerupgård, 337.
 Estorpgård, 332, 527.

Fattiggårde (Ribe og Ribe amt), 406 flg.

Brede, 416.
 Brørup—Lindknud, 419.
 Døstrup, 412—15.

Gamst, 419.
 Ribe, 420 flg., 431.
 Slagelse, 408—9.

Antal, 1864, 419.
 Arbejdet, 447.
 Arrest, 445.
 Bispising, 425.
 Bestyrer, 441 flg.
 Fattighuse, 407—8, 433.
 Fattiggård (Ribe II), 438.
 Gæsteboder, 435.
 Havekolonier, 424.
 Livet i fattiggården, 439.
 Mad, drikke, tobak, brænde-
 vin, 458—62.
 Rasphuset, 423.
 Spindeanstalt, 422.
 Udlængsel, 466.

Fanø, 196, 285 (fiskeri).

—, historie, 705.

Farup, S., 202, 205.

Faneed, 627.

Fedtbestemmelse, 682.

Feilberg, H. F., 35 flg., 40 flg., 86.

— N. L., præst, 78 flg., 698.

— H. F., bankdirektør, 78—79.

Fenger, Rasmus, 649.

Fjord, N. J., 680, 681, 687.

Flor, Chr., 109, 636, 649—52.

Flors højskole, 649.

Folde i marken, 208—9.

Folkebibliotek, 96.

Fogtmann, byfoged, 502.

Forsamlingshus (første), 656.

Fortegn. o. lokalhist. art., 356.

Frifelt, Salomon, forf., 706.

Frimenighed (Rødding), 630.

Frost, stiftsprovst, 428.

Frøstrupgård, 346.

Fuglsig, lærer, 696.

Fællesskab, 206.

Føvling—Holsted, 256.

Gedeavl, 256, 265.

Gejsing, 319, 322, 329—31.

Gjesing, 202.

Gjedved højskole, 686.

Grandestævne, 201.

Gregersen, malermester, 343.

Grene (å), 306.

- Grimstrup, 390.
 Grindsted, 258, 581.
 Grundahl, bagermester, 570.
 Gruppedeling af herregårde, 346.
 Græsmark i gl. dage, 94.
 Gymnastik, 696.
 Gøde m. aske, 372.
 Gårdhistorie, 708.
- Hagen, L. C., præst, 637, 639.
 Hansen, Chr., (Vejstrup), 640.
 — præst (Vejen), 648.
 — Niels (Maltbæk), 676.
 — Mads, aftægtsmand, 670.
 — Jørgen, præst, 417.
 Harborg, Chr., 279.
 Harrekilde, L. J., 650.
 Hartz, N., geolog, 605.
 Haugård, købmand, 506.
 Hedeopdyrkning, 114 flg., 123 flg., 371.
 Hedeplantning, 115—16, 124—25.
 Heinsen, præst, 40, 74, 75—77.
 Hekseprocesser, 138 flg.
 Årsag til proces, 151, 153, 156, 158, 164.
 Antal dømte og brændte, 177.
 Fast tro på hekseri, 154, 168, 170, 174.
 Landstinget og hekseri, 158—62.
 Helweg, Fr., 624.
 Henne, 196, 198, 212—14, 391.
 Herlighedsret købes, 186.
 Hess, Harald, 2, 30.
 Hessellund, Rasmus, 677.
 Hjemstavnsbog, 705.
 Himmelbreve, 555.
 (amuletttype og bodstype).
 Hodde, 23.
 Holsted, 41, 54, 261.
 Horne, 22.
 Hostrup, 695.
 Hovborg kirke, 120.
 Hovedgårdes skat, 543—44.
 Hovedgårde, komplette, 544 flg.
 „Hundebulder“, 197.
 Hunderup („bønding“), 206.
 Hundsbæk, gård og by, 526—27.
 Husreparation, 697.
 Hustomt, 25—26.
 Høgsbro S., 636.
- Højfredning, 214.
 Højskolestævne (Dons), 656.
- Jacobsen, Hansen, N., 381, 570.
 Jandrup, 211.
 Jepsen, Klaus, 659.
 Jessen, Hans, Hedeopdyrker, 372.
 — Jessen, Knud, geolog, 605.
 — Axel, geolog, 615.
 Johansen, Jens, landbrugslærer, 677.
 Jordrup, 321, 345.
 Jærnved, 202.
 Jærnkakkelovn, 700.
 Jysk bondestand i 18. årh., 256, 262.
 Jørgensen, H. G. A., præst, 497.
 — Jens og Morten, 656—57.
 — Konrad, 646, 678.
 — Peder, bonde, 643, 647.
 Jærnudvinding, 1—34, 235—55.
 Blæsning, 29, 32.
 Jærnprocent, 2.
 Jærnplads og kirkebygn., 212, 233—34, 342.
 Jærn i kirkegårdsdiger, 236 41.
 Jærn og stednavne, 253.
 Kemisk analyse, 31.
 „Klumper“, 34.
 Mikrofotografi, 31—33.
 Myremalm, 1—3, 31.
 Reducering, 30.
 Smeltepunkt, 31—33.
 Smelteteknik, 250.
 Trækul, 28, 214, 253.
 Tidsbestemmelser, 25 flg.
 Vægtfylde, 21, 31, 248.
- Kierckebye, J., lærer, 256 flg., 268, 271.
 Kierkegaard, Søren, 258.
 Kirkebøn, 627—28.
 Kirkegårdsdiger, 378.
 Kirkesten, tilhugning, 212.
 Kinch, J. F., historiker, 484.
 (Fortegn. o. hans arbejder, 492).
 Kjærning, 361.
 Klage fra sogn til skolekomm. 697.
 Klinting, Torben, lærer, 705.

- Kloppenborg, H. D., 621, 629.
 Knudsen, J. L., præst, 618, 621, 635, 636.
 Koch, Gabriel, præst, 412.
 — C. F., stiftsprovst, 496.
 Kokspang, 695.
 Kontrolforening, første, 682.
 Krarup, 7, 27.
 — Helmuth, landbrugslærer, 667.
 — præst, Føvling, 54—55.
 Kristensen, H. K., lærer, forf., 707.
 Kristoffersen, Lars, landbrugs- lærer, 677.
 Kromann, N. M., forf., 705.
 Krongods til kreditorer, 542—43.
 — til ryttergods, 543, 545.
 Købke, Conradine, præstekone, 80—82.
Kongeådalens geologi, 597 flg.
 Basaltblokke, 603
 Brørupmoser, 603, 605.
 Eemaflejringer, 611.
 Flodslette, 602—3.
 Glaciertid, 601.
 Gletscherport, 612.
 Hedesletter, 603, 604, 609, 612.
 Huller, afløbsløse, 598.
 Interglacial, 601, 606—7, 610—11.
 Israndslinjer, 598, 602—7, 609, 612
 Kridtfjældet søges (boring, sprængning), 599, 600.
 Landhævn. o. sænkn. 614—16.
 Landskabstyper, 599.
 Marsk, 614—15.
 Maximalgrænse, isens, 607.
 Misthusum, 616.
 Nicheerne v. Dover, 613.
 Pollenundersøgelser, 606.
 Sandflugt, 340.
 Tertiært ler (havler, glimmer- ler, astarteler), 599—600.
- Ladelund, 666 flg.
 — grundplan, 672.
 Landbrugskrisen, 701.
 Landbrugsmusæum, 685.
 Landbrug, forhistorisk, 397.
 — i 30'erne, 92.
- Landsby, forsvunden, 331.
 (Estrup, 332. Endrup, 336. Fol- ding, 333).
 Landsby, nyere, 180.
 Landsbyskræder, 693.
 Landpost, 691.
 Larsen, Henrik, forf., 702.
 Lauridsen, H. J., bonde, 641.
 — Johannes, fabrikant, 646.
 — Peder, bonde, 644—45.
 Leding — stud — inne, 522.
 Lunderskov, 206.
 Lærerforeninger, 702.
- Madsen, A. P., oldforsker, 317.
 — Laurids, heksejæger, 139.
 Malthøj, 569.
 — tingsted, 570.
 Mejeribrug, ældre, 670.
 Mejerier oprettes, 681.
 Milthers, V., geolog, 597.
 Mindelund (Skibelund), 655.
 Momsen, Fritz, 605.
 Müller, L. Chr., skolemand, 85.
 — Tage, biskop, 85.
 Mælkeydelse og pris, 277
 Møgeltønder, 343.
- Navne på bønder i 16. årh.*, 219.
 danske, 219.
 frisiske—plattyske, 221.
 kirkelige, 223.
 Ribepeblingers navne, 474.
 Navne latiniseres, 474 flg.
 Navneortografi, 227.
 Slægtsnavne, 480.
 Tilnavne, 226.
- Nebel, Nørre, 690, 691.
 Nielsen, Oluf, hans arbejder, 132 flg
 — Peder, bonde, 122 flg.
 — Simon, bonde, 112 flg.
 Nordby, 196, 199.
 Nordbyslægten, 256, 263—64.
 Nordmann, V., 597.
 Nutzhorn, H., 41, 618, 637, 647, 648.
 Næsgaard agerbrugsskole, 667.
- Odderfangst, 312.
 Okslund, 131.
 Oldtidsbrønd, 333, 338, 394.
 Oldtidsrester, mærkelige, 703.

- Omgangsskik, 692—94.
 Omvendelse, 90.
 Outrup, 707.
Oldtidsagre, 387 flg., 561 flg.
   Datering, 389, 394, 401, 404, 563—65.
   germanske og romerske agre, 402.
   Forekomster: Alslev, 390. Ad-dit, 388. Borre, 390—91. Bornholm, 400. England, 401, Farup S., 389. Grimstrup, 390. Hjerting, 390. Holland, 401, Hostrup, 391. Island, 401—2. Keltiske agre, 401. Lerup, 389. Lourup, 389—90. Lunde, 392, 561. Lydum, 392. Outrup, 391. Ølgård hede, 388.
- Pedersen, Knud, skolemand, 666.
 — Karen (Ladelund), 688.
 — Niels (Ladelund), 669 flg.
 — P. J., lærer, 698.
 — Thade, præst, 622—23.
 Plov, 94, 100—1, 398, 402.
   (ard og plov, 403).
 Plattenslager, 367.
 Povlsen, L. B., præst, 647.
 Præstens indtægter i 30'erne, 105—8.
- Rakkerne, 256, 262.
 Rambusch, præst, 658
 Rasmussen, Hans, 43, 54.
 Ravn, Jørgen, 655.
 Ravnholt (vejbom), 209—10.
 Ravnholt, apoteker, 706.
 Ribe, 196, 197, 406, 488, 491.
 Ribe stiftstidende, 497.
 Rindby, 285.
 Riis-Lowson, præst, 41, 55.
 Roesthøje, udskiftet, 191
 Rusk, Jens, præst, 138.
 Rødding højskole, 109—10, 618, 635.
 Rødding-Skrave, 621, 627.
- Saml. t. jysk hist. o. top., 495.
 Schmidt, I. S., præst, 272, 307.
 Schouboe, provst., 64.
 Schjørring, præst, 657.
 Schøler, præst, 110.
 Schrøder, L., 617, 635 flg., 661, 663, 677.
- Simonsen, Anders, bonde, 659.
 Skanderup, 203, 205, 316—17.
 Skelsætning (herredsgrænse), 569.
 Skelsten, 570.
 Skel, trebundet, 570.
 Skodborghus, 380, 526.
 Skole, ny, 699.
 Skoler, tarvelige, 695
 Skibelund, 624.
 Skovbjerg, lærer, 258.
 Skrave, 648.
 Skræppenborg, 623, 638, 649, 653—54, 660.
 Slægtskøllen, 703—4.
 Smedestævne, 210—11.
 Smeltepladser, 3 flg., 237 flg.
 Småredsel, proces, 276—77.
 Snorup, 5, 12 flg., 27.
 Sogneskel fastsat, 191.
 Stensamlinger i Skove, 338.
 Stephensen, lærer, 85, 104, 696—97, 700.
 St. Syllatz' kilde (Starup), 243.
 — kildeoffer, 244.
 Studehandel, 706.
 Sundt, Ejler, kulturhistoriker, 38.
 Svejstrup, H., 617 flg., 637, 639, 677.
 — Povl, 632, 633.
 Svendsen og Christensen, Tune, 668
 Sædding (Skjern), 257—58, 268.
 Sædskifte i gl. dage, 100.
 Søgård (Heinsvig), 24 flg.
 — (Vamdrup), 641.
 Sønderho, 196, 198.
 Sønderjysk årbog, 78.
 Sønderkov, 334—35, 527.
 Sønderomme, 256, 265.
 Sølling, præst, 306.
 Sørensen, Kristoffer, kromand, 123—24.
Småfiskeri, 278—314.
   Ålefiskeri, 286, 300—5, 307—8, 311—12.
   Ålejærn, lyster, prege, 293.
   Blusfiske, 310—11.
   Blåbjerg landkending, 282.
   Fiskeliner og bakker, 281.
   Gedder og skaller, 299, 309—10.
   Glibning, 288

- Havbåde, 280—82.
 Kurre og togger, 291.
 Lakse- og ålegård, 286, 306—7.
 Laks og ørred, 296—99, 313.
 Orme og esning, 281—82.
 Skuldegård, 285, 287.
 Skulde trædes, 295.
 Tatning, 286.
 Æ ham, 309.
 Storgårde, 515 flg.
   endelsen sum, 516 flg.
   — storp, 528 flg.
   Sædegård — hovedgård, 521.
     524—25.
   Brydegårde, 523.
   Gårde befæstes, 538, 541.
   Haver og møller, 541—42.
   Hovedgårdes skat, 543—544.
   Hovedgårde kompletteres, 544.

 Termansen, N. J., 624, 637, 638,
   641, 662 flg.
 Thorning, 706—7.
 Thjellesen, Andreas, lærer, 42—
   43.
 Thorstrup, 22.
 Tiendestrid, 187.
 Tistrup, 4.
 Toftnæs, 201, 204, 207.
 Tradition, 320—21, 331.
 Trækul, 28, 214, 253.
 Trældiget (alverdensdiget), 315
   flg.

 Udflytning, 192—93.
 Udstykning (Vibæk), 180.
 Udsultede køer, 95.
 Ukrudt og kulturplanter, 398.
 Uldspinding på lynggren, 263.

 Ulvegrave, 376.
 Ulvegælte, 377.
 Undervisningsmidler, 699.
 Urup, 256, 263.

 Valsbøl, 35.
 Vamdrup, øst, 202.
 Varde, 196, 197, 419.
   (købstatspriv., 230. brand
   1821, 369).
 Vardehus ødelagt, 230.
 Vedsted, V., 86, 87, 91, 99—102,
   108, 198.
 Vejarbejder, 185.
 Vejregulering v. udskiftn., 194.
 Vejen-Læborg, 631.
 Vejrup, N. P., bonde, 659.
 Verst, 206.
 Vestjysk herregård, 346.
 Vestkjær højskole, 658.
 Vibæk, 180, 185.
 Viborgs privilegier (til andre byer),
   230.
 Vider, 196 flg.
 Vilhelm, konge, 627.
 Vilslev, 201, 203, 204, 207.
 Væg af Tørv, 695.

 Wexels, W. A., præst, 89.
 Worsaae, oldforsker, 316,
 Wøldike, Sebastian, herremand,
   180.
   — Madam, 188.

 Zeuthen, præst, 85, 89.

 Øde jord opdyrkes, 528
 Økonomisk tilstand i 30—40'erne,
   102—105

Kun de navne og stednavne, som forekommer i en væsentlig forbindelse, er medtaget. Derimod er saglisten endel udførligere, end den før har været.

Generalforsamlingen bliver i år onsdag 27. marts Kl. 7½ i Nordby på Fanø. Bl. a. forelægges forslag til lovændring.

Som der før er gjort opmærksom på, er *dette hæftes indhold* det samme som hjemstavnsbogen 1934. Kun er nogle småartikler m. m. tilføjet, som kun angår hist. samf.

Der gøres påny opmærksom på, at de årbøger og skrifter, som udveksles med „Fra Ribe Amt“, bedes sendt til S. Alkærsig, Vejen. (Ikke til Ribe.)

Ovtrupbogen fåes hos H. K. Kristensen, Lunde, for 5,50.
Askovbogen hos Alkærsig, Vejen, for 2,00.

Indhold.

1. Bebyggelsesnavne i ældre tid i Ribe amt. Af Marius Kristensen.
2. De geologiske forhold langs Kongeådalene. Af V. Nordmann.
3. Hans Svejstrup, en Guds og folkets tjener. Af Ingeborg Appel.
4. Askov højskole rodfæstet i Kongeåegnens åndsliv. Af Fr. Schrøder.
5. Ladelund landbrugs- og mælkeriskole. Af J. C. Overgård.
6. Mindre afhandlinger af Hans Torbøl, H. P. H. Novrup og S. Alkærsig.
7. Anmeldelser.
8. Regnskab.
9. Virksomheden 1934.

I bestyrelsen for historisk samfund er sket et par ændringer, idet Willemoës, vor hidtidige formand, på grund af øget arbejde har ment at måtte fratræde. I hans sted blev valgt stiftsprovst Scharling, Ribe, som straks blev valgt til formand. Ligeledes har Konradi ikke ment længere at kunne overkomme kassererens arbejde, som så er gået over til H. K. Kristensen i Lunde. Endvidere er boghandler Winther, Esbjerg, valgt som suppleant.

Bestyrelsens sammensætning er derefter således:

Stiftsprovst *Scharling*, Ribe, formand; pens. lærer *H. P. H. Novrup*, Alslev; læge *H. Torbøl*, N. Nebel; landbrugslærer *E. Konradi*, Ladelund; lærer *H. K. Kristensen*, Lunde (kasserer); fabrikant *N. M. Kromann*, Esbjerg, og gårdejer *S. Alkærsig*, Vejen. Suppleanter er boghandler Winther, Esbjerg, og pens. lærer *J. K. Nielsen*, Grindsted. Alkærsig, Kristensen og Torbøl danner redaktionsudvalget (førstnævnte formand).